

MELDCODE IN ZICHT

Informatie en aandachtspunten voor gemeenten en organisaties bij de invoering van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

**Projectteam RAAK
GGD Rotterdam-Rijnmond
Oktober 2010**

Inhoudsopgave	blz.
Voorwoord	3
Hoofdstuk 1. Algemene informatie	5
1.1. Landelijke ontwikkelingen	
1.2. Regionale ontwikkelingen	
1.3. Consequenties voor gemeenten en organisaties	
Hoofdstuk 2. Stappen voor invoering van de meldcode voor organisaties	11
2.1. Inleiding	
2.2. Aandachtspunten voor organisaties	

Bijlage bij dit document: Bijlagen bij MELDCODE IN ZICHT

Voorwoord

Voor u ligt het document Meldcode In Zicht over de invoering van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit document wil gemeenten en organisaties een handreiking bieden bij invoering van de meldcode.

De meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling wordt medio 2011 bij wet ingevoerd voor alle organisaties werkzaam in de gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning, politie en justitie. Deze wet verankert een aantal samenwerkingsafspraken rond kindermishandeling die al eerder in Rotterdam zijn gemaakt, naar aanleiding van de Rotterdamse meldcode. Vooruitlopend op deze wettelijke invoering zijn de regiogemeenten van de stadsregio Rotterdam en Goeree Overflakkee met elkaar overeengekomen om de meldcode in te voeren. Veel van de organisaties waar de verplichte meldcode voor gaat gelden, vallen onder regie van de gemeenten. In het concept wetsvoorstel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling dat de consultatieronde in het land heeft gepasseerd, krijgt de gemeente de taak erop toe te zien dat organisaties binnen haar gemeente inderdaad een meldcode vaststellen en de kennis en het gebruik daarvan bevorderen. Dit sterkt de gemeente in haar rol als regisseur op het terrein van de bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling. De centrumgemeenten krijgen een regionale taak en zijn, in overleg met de regiogemeenten, verantwoordelijk voor het maken van samenwerkingsafspraken binnen de regio.

Medio 2010 zijn er drie belangrijke ontwikkelingen in de stadsregio Rotterdam en op Goeree Overflakkee:

1. De regiogemeenten van de stadsregio Rotterdam en Goeree Overflakkee hebben op basis van de nota aanpak van huiselijk geweld en eergeerelateerd geweld 2010-2014 (vastgesteld in het Regionale College) afgesproken per 1 januari 2011 de meldcode in te voeren en vanaf 1 januari 2012 de subsidievoorwaarden aan te passen. Hiertoe is op 20 september 2010 een intentieverklaring door de burgemeester Aboutaleb namens de regiogemeenten getekend.
2. Medio 2011 wordt de Wet verplichte Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling landelijk ingevoerd.
3. Eén van de verplichte doelstellingen van de RAAK aanpak (Regionale Aanpak Kindermishandeling) is het invoeren/realiseren van regionale handelingsprotocollen. Een regionaal handelingsprotocol bevat de samenwerkingsafspraken en werkwijzen tussen gemeente(n) en diverse organisaties die met kinderen werken om tot een sluitende aanpak te komen. De gemeenten hebben hierin een regietaak. Met het ondertekenen van de actieverklaring, opgesteld door het ministerie van Jeugd en Gezin, hebben ze zich hieraan geconformeerd. De meldcode en het handelingsprotocol zijn twee verschillende producten. Maar een regionaal handelingsprotocol kan pas goed gaan werken als deze aansluit op en/of geïntegreerd is in de meldcode en richtlijnen van de betrokken beroepsgroepen. Misverstanden over hoe te handelen bij signalen van kindermishandeling en huiselijk geweld zullen tot het verleden (moeten) gaan behoren.

Diverse gemeenten in de stadsregio Rotterdam en Goeree Overflakkee hebben de wens geuit om geïnformeerd te worden over de meldcode en de consequenties van het invoeren van de meldcode. Deze notitie wil aan deze vraag voldoen en gemeenten op weg helpen bij het invoeren van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit document biedt helderheid over de wettelijke kaders en wat de stappen zijn die genomen moeten worden om hieraan te voldoen. Daarnaast geeft deze handreiking aan wat de benodigde stappen en verantwoordelijkheden van organisaties zijn om de verplichte meldcode te kunnen invoeren. Op deze wijze biedt het aan gemeenten en aan organisaties inzicht over de reikwijdte van de invoering van deze meldcode.

Deze notitie sluit aan op de situatie in Rotterdam waar in 2008 de Rotterdamse Meldcode is ingevoerd, vooruitlopend op de ontwikkeling van de landelijke meldcode. Hierbij zijn naast lokale organisaties ook diverse regionale organisaties betrokken. Zij hebben de meldcode ondertekend en zich daarmee onder andere verplicht tot scholing van hun medewerkers. In 2010 is de meldcode opgenomen in de subsidievoorwaarden van de gemeente Rotterdam. De informatie in dit document bouwt voort op deze situatie en de kennis en ervaringen die daarmee gedurende de afgelopen jaren zijn opgedaan.

Bij het opstellen van dit document is bovendien gebruik gemaakt van de kennis en expertise van JSO (Expertisecentrum voor Jeugd, Samenleving en Opvoeding) en het NJI (Nederlands Jeugdinstituut).

Opzet van dit document

Hoofdstuk 1 geeft informatie over het wettelijk kader en de landelijke invoering van de meldcode en over de regionale ambitie. Vervolgens wordt het basismodel huiselijk geweld en kindermishandeling uitgelegd met de stappen die van belang zijn.

Hoofdstuk 2 geeft een overzicht van de stappen die door organisaties gezet moeten worden om te komen tot een goede implementatie en invoering van de meldcode. Het geeft informatie over het aanpassen van instellingsprotocollen, het trainen en scholen van personeel (scholingsplan) en het maken van een (digitaal) handelingsprotocol.

De notitie sluit af met een aantal bijlagen waarin praktische voorbeelden zijn opgenomen van documenten die behulpzaam kunnen zijn bij onderdelen van het implementatietraject.

Hoofdstuk 1. Algemene informatie over de meldcode

1.1. Landelijke ontwikkelingen

1.1.1 Landelijk verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

In de afgelopen jaren is steeds duidelijker geworden dat huiselijk geweld en kindermishandeling op grote schaal voorkomt. Het gaat om een van de omvangrijkste geweldsvormen in onze samenleving. Dit wordt onderstreept door de cijfers dat naar schatting 45% van de Nederlandse bevolking zelf ooit slachtoffer is geworden van niet-incidenteel huiselijk geweld en er naar schatting jaarlijks ruim 100.000 kinderen in Nederland worden verwaarloosd of mishandeld¹.

Om deze geweldsvormen zoveel mogelijk te voorkomen of in elk geval terug te dringen, is vroegsignalering ervan belangrijk. Professionals hebben gezien hun rechtstreekse contacten met cliënten een bijzondere verantwoordelijkheid hierin. Zij kunnen signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling in een vroeg stadium opvangen. Hoe eerder professionals geweld signaleren, hoe sneller hulp en ondersteuning geboden kan worden om het geweld te kunnen stoppen en indien nodig slachtoffers op te vangen en hulp te bieden. Het signaleren en op basis daarvan handelen, hoort bij beroepsmatig handelen van professionals. Dit blijkt in de praktijk echter niet altijd eenvoudig te zijn. Het is daarom belangrijk dat zij goed toegerust zijn en gesteund worden door hun werkgever om te kunnen interveniëren in de levens van hun cliënten.

In het najaar van 2008 kondigden staatsecretaris Bussemaker van VWS en de ministers Hirsch Ballin van Justitie en Rouvoet van Jeugd en Gezin een wetsvoorstel aan waarin aan instanties en zelfstandige beroepsbeoefenaren, in het kader van kwaliteitszorg, de plicht wordt opgelegd om een meldcode te hanteren voor huiselijk geweld en kindermishandeling, waar ook seksueel geweld, vrouwelijke genitale verminking, eengerelateerd gewend en ouderenmishandeling onder valt. De verplichting geldt voor instanties en zelfstandige beroepskrachten in de (jeugd)gezondheidszorg, het onderwijs, de kinderopvang, de jeugdzorg en de maatschappelijke ondersteuning en eveneens voor politie en justitie. Aan de nieuwe wet wordt een basismodel meldcode toegevoegd als handleiding voor het opstellen van een code voor de eigen instelling of praktijk. Medio 2011 zal de meldcode landelijk worden ingevoerd.

1.1.2. De Regionale Aanpak Kindermishandeling

In 2008 hebben vertegenwoordigers van de 35 RAAKcentrumgemeenten, provincies, grootstedelijke regio's en het Rijk aangegeven intensief te zullen samenwerken op het thema kindermishandeling via de RAAK aanpak (Regionale Aanpak Kindermishandeling). De RAAK aanpak is als volgt samen te vatten:

1. Het realiseren van sluitend aanbod opvoedingsondersteuning;
2. Verbeterde samenwerking rond vroeg signalering en snelle interventie;
3. Deskundigheidsbevordering door de hele keten heen;
4. Het aanstellen van coördinatoren die zorg dragen voor een lokale zorgstructuur waarin RAAK kan landen.

Het ministerie voor Jeugd & Gezin heeft ervoor gekozen om de uitrol van de RAAK aanpak te laten uitvoeren door de 35 centrumgemeenten, waaronder Rotterdam, Spijkenisse en Vlaardingen. Deze drie centrumgemeenten zijn overeengekomen om RAAK gezamenlijk te ontwikkelen en uit te voeren in de regio. De regiogemeenten zijn verantwoordelijk voor het regisseren/coördineren van de regionale aanpak door vooral:

- a. sluitende afspraken te maken tussen lokale en regionale partners over de aanpak kindermishandeling;
- b. deze partners te motiveren om hun deskundigheid op het gebied van bestrijden van kindermishandeling te bevorderen.

1.1.3. De aanpak Huiselijk Geweld

In de nota 'Privé geweld, publieke zaak' die het rijk in 2002 heeft uitgegeven, staan de contouren geschetst voor een integrale aanpak huiselijk geweld. Hierin is ook de regierol van de (centrum)gemeente verankerd. Sindsdien hebben gemeenten vanuit diverse beleidskaders zoals de

---

¹ Van IJzendoorn e.a. Aard en omvang kindermishandeling, 2007.

WMO, OGGZ, maatschappelijke opvang en het veiligheidsbeleid concreet inhoud gegeven aan de aanpak huiselijk geweld. Het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld staat hierin centraal.

1.1.4. Het wettelijke kader en landelijke invoering van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Het (concept) wetsvoorstel houdt in dat er een wijziging komt van diverse wetten in verband met de invoering van de verplichting voor instanties, waar professionals werken die beroepshalve te maken hebben met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling, beschikken over een meldcode en de kennis en het gebruik daarvan te bevorderen (meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling). Er komt dus geen meldplicht, maar wel een verplichting om verantwoordelijk te handelen als professional. De meldcode biedt houvast bij de afwegingen die de professional maakt in het handelen.

De kern van dit wetsvoorstel is dat organisaties die met kinderen en volwassenen werken verplicht worden gesteld een meldcode vast te stellen waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan. Ook is opgenomen dat de directie de kennis en het gebruik van die meldcode moet bevorderen. Verder is geregeld dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat. Verder regelt de wet dat het Steunpunt Huiselijk Geweld een formeel meldpunt wordt en de samenwerking tussen AMK en Steunpunten.

Het wetsvoorstel is dit jaar in consultatie bij organisaties en dit najaar zal het wetsvoorstel naar de Raad van State gaan voor advies en daarna wordt het aan de Tweede Kamer aangeboden. Op het moment van aanbidding aan de Tweede Kamer is het wetsvoorstel openbaar. Het wetsvoorstel is dermate gereed dat er geen wijzigingen meer kunnen worden aangebracht, behalve door de Raad van State en de Tweede Kamer. Er is bij alle politieke partijen veel draagvlak. Naar verwachting is er medio 2011 een wettelijk kader.

Vooruitlopend op de landelijke invoering heeft het Ministerie een stappenplan opgesteld (het boekje met het basismodel) dat in februari van 2010 is gepresenteerd. Er worden dit jaar diverse acties o.a. door RAAK ondernomen gericht op implementatie van de meldcode: informeren van organisaties/beroeps- en brancheorganisaties, ontwikkelen van lesmateriaal, opleiden van trainers, zodat in feite de meldcode bij veel organisaties al in werking is op het moment dat de wet in werking treedt. Het boekje met het basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling kan worden gedownload van de site: www.meldcode.nl. Het basismodel geeft voldoende ruimte voor lokale inkleuring en lokale afspraken.

Verplichte sectoren en wenselijke sectoren

Naast de sectoren die bij wet verplicht gaan worden een meldcode in te voeren zijn er ook sectoren en werkvelden waarbij het werken met een meldcode wenselijk is.

Verplicht	Wenselijk
(jeugd)gezondheidszorg	Sportverenigingen
Onderwijs	Vrijwilligersorganisaties
Kinderopvang	Scouting
Jeugdzorg	Sportinstellingen
Maatschappelijke ondersteuning	Zwembaden
Politie en justitie	Woningbouwverenigingen
Leerplicht	Gemeenten (werk&inkomen, burgerzaken)

Het basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

De verplichting voor organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren om een meldcode te hanteren heeft tot doel professionals te ondersteunen in de omgang met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Een meldcode bevat een stappenplan. Dit stappenplan leidt de professional stap voor stap door het proces vanaf het moment dat hij signaleert tot aan het moment dat hij eventueel een beslissing neemt toever het doen van een melding. De stappen maken duidelijk wat er van hem wordt verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling en hoe hij, rekening houdend met zijn beroepsgeheim, op een verantwoorde wijze tot een besluit komt over het doen van een melding.

Daarnaast fungeert de meldcode als toetssteen voor de organisatie en voor de individuele beroepskracht. De organisatie zal, zoals zij aan toezicht door de inspectie is onderworpen, door de inspectie kunnen worden aangesproken op het beschikken over een deugdelijke meldcode en op het scheppen van de randvoorwaarden waardoor de beroepskrachten die binnen een organisatie werkzaam zijn, de meldcode in een veilig werkklimaat kunnen toepassen.

Ook individuele beroepskrachten kunnen worden aangesproken op de feitelijke toepassing van het stappenplan in de meldcode bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Het basismodel is bedoeld als handleiding bij het opstellen van een code voor de eigen organisatie of praktijk. Het model is zo geschreven dat het met een aantal lichte ingrepen op maat kan worden gemaakt voor een instelling of praktijk. Aansluiting is gezocht bij de meldcode en protocollen die de laatste jaren in de verschillende beroepsgroepen en domeinen zijn ontwikkeld.

De stappen

De stappen gaan in op het proces vanaf het moment dat er signalen zijn. Het signaleren zelf wordt gezien als belangrijke onderdeel van de beroepshouding van de professional en is geen stap in het stappenplan, maar een grondhouding.

Stappen in de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*	
Stap 1	In kaart brengen van signalen
Stap 2	Collegiale consultatie en zonodig raadplegen van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld
Stap 3	Gesprek met de cliënt
Stap 4	Wegen van het geweld of de kindermishandeling
Stap 5	Beslissen: hulp organiseren of melden

* Zie voor uitwerking van de stappen het basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

De Rotterdamse meldcode in relatie tot het landelijk basismodel

Het verschil tussen het landelijk basismodel meldcode en bestaande meldcodes, zoals de Rotterdamse meldcode, is stap 4: het wegen van het geweld of de kindermishandeling. Op basis van signalen, het ingewonnen advies of het gesprek met de cliënt wordt (nog eens) bewust stil gestaan bij de aard en ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling. Bij de inschatting moet een risicotaxatie-instrument worden gebruikt. Als deze niet beschikbaar is binnen de eigen organisatie moet de weging voorgelegd worden aan het Steunpunt Huiselijk Geweld of het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling. De Rotterdamse Meldcode zal in 2010 nog aangepast worden aan de aan de basismeldcode,

Landelijk budget

De overheid is voornemens om een extra budget van 1,9 miljoen in te zetten voor de invoering van de meldcode. Tijdens een regulier overleg van het VNG met de centrumgemeenten op 14 september jl. zijn de gemeenten geïnformeerd, dat zij een belangrijke taak krijgen bij de invoering.

1.1.5. De gemeentelijke regierol

De regie voor de aanpak van huiselijk geweld is door de overheid bij de gemeenten neergelegd. Zij moeten de lokale samenwerkingspartners bij elkaar brengen, hen stimuleren om onderling bindende en sluitende afspraken te maken en erop toezien dat die afspraken worden nagekomen. Sinds de komst van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning op 1 januari 2007 is het beleid ter bestrijding van huiselijk geweld ook wettelijk een taak van gemeenten geworden. In het bestuursakkoord tussen

het Rijk en de VNG is afgesproken dat de VNG zal bevorderen dat alle gemeenten in 2011 (gefaseerd) de aanpak van huiselijk geweld in uitvoering hebben.

Bron: factsheet huiselijk geweld, Ministerie van Justitie, mei 2010

De rol van gemeenten in het kader van aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling vertaalt zich in: preventie van huiselijk geweld, functie als frontoffice voor advies en melden (Steunpunt Huiselijk Geweld), het organiseren van een backoffice (hulp verlenen) en rol van regisseur van de keten op lokaal niveau voor zowel volwassenen als voor jeugd.

De Wmo en het wetsvoorstel Centra voor Jeugd en Gezin bieden instrumenten voor gemeentelijk beleid gericht op preventie en vroegsignalering van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het concept wetsvoorstel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling geeft de gemeente de taak erop toe te zien dat organisaties binnen haar gemeente inderdaad een meldcode vaststellen en de kennis en het gebruik daarvan bevorderen. Dit sterkt de gemeente in haar rol als regisseur op het terrein van de bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling.

De centrumgemeenten hebben een regionale taak en zijn, in overleg met de regiogemeenten, verantwoordelijk voor het maken van samenwerkingsafspraken binnen de regio.

In 2009 heeft het ministerie de modelaanpak huiselijk geweld "Elementen voor lokaal beleid" uitgebracht, die gemeenten een handreiking biedt bij het opzetten en, (her)inrichten en uitbouwen van het beleid ter preventie en bestrijding van huiselijk geweld. In 2010 vinden verspreid over het land bijeenkomsten voor gemeenten plaats waarbij de modelaanpak centraal staat.

Het ministerie heeft voor gemeenten een toolkit aangekondigd over het werken met de meldcode. Deze bevat o.a.

- ✓ Basismodel meldcode
- ✓ Basismodule "werken met een meldcode"
- ✓ Wegwijzer beroepsgeheim
- ✓ Checklist implementatie meldcode binnen eigen organisatie
- ✓ Risicotaxatie-instrument bij stap 4 van meldcode

1.2. Regionale ontwikkelingen

1.2.1. Regionale afspraken 22 gemeenten stadsregio Rotterdam en Goeree Overflakkee

Zoals eerder genoemd is in Rotterdam sinds 2008 de Rotterdamse meldcode ingevoerd. Het landelijke basismodel is gebaseerd op het Rotterdamse model. Het Rotterdamse model is voor 95% gelijk aan de landelijke opzet; na invoering van de wet behoeft het Rotterdamse model een paar kleine aanpassingen. De huidige protocollen zullen aangepast worden aan de landelijke meldcode. Bij de invoering is het belangrijk dat er een eenduidige meldcode wordt gebruikt, dat de stappen voor iedereen inzichtelijk zijn en dat hiaten in de samenwerking met andere organisaties worden opgelost. Er is dus geen reden voor gemeenten om te wachten op de landelijke wet. Ook zonder wettelijke verplichting is het zaak om met alle ketenpartners te werken op basis van het basismodel c.q. een meldcode. Organisaties werken nu vaak met een eigen meldcode en/of handelingsprotocol. Het is van belang deze goed op elkaar af te stemmen.

In het Regionale College hebben de burgemeesters van de stadsregio Rotterdam en Goeree Overflakkee een intentieverklaring opgesteld om de meldcode in hun eigen gemeente in te gaan voeren op 1 januari 2011. Naast invoering in de eigen ambtelijke organisatie houdt dit in dat gebruikmaking van een meldcode per 1 januari 2012 als subsidievoorwaarde voor organisaties zal worden gesteld. Hier gaat een aanpassing van de lokale subsidieverordening aan vooraf.

De belangrijkste besluiten zijn:

- a. Gemeenten passen hun subsidievoorwaarden aan zodat organisaties verplicht worden om een meldcode te hebben en toe te passen. Alhoewel dit geen wettelijke verplichting is of zal worden, hebben de regiogemeenten dit punt wel in de ondertekening opgenomen. De subsidievoorwaarden moeten uiterlijk 1 januari 2012 aangepast zijn.
- b. De gemeenten gaan als organisatie zelf ook met de meldcode werken.

1.2.2. Regionale Aanpak Kindermishandeling

Een van de speerpunten van RAAK is het invoeren van een regionaal handelingsprotocol, Dit regionale handelingsprotocol bestaat uit samenwerkingsafspraken en werkwijzen die van toepassing zijn bij signalering of constatering van kindermishandeling tussen gemeente en diverse organisaties die met kinderen werken. De gemeenten hebben de regie over het ontwikkelen van het regionale handelingsprotocol, met de middelen die zij ter beschikking hebben, zoals convenanten, dialoog en subsidieverordeningen.

Deze ontwikkeling loopt samen met het besluit om de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in te gaan voeren. Hierdoor krijgen de gemeenten een middel om de samenwerkingsafspraken vorm te geven en eenduidigheid van werken te bevorderen.

1.3. Uitgangspunten van de meldcode en consequenties voor gemeenten

Het is van belang dat de uitgangspunten van de meldcode door gemeenten en organisaties onderschreven worden.

De uitgangspunten zijn:

- De code omvat duidelijke richtlijnen voor het signaleren en melden van huiselijk geweld en kindermishandeling en hoe vervolgens moet worden gehandeld.
- De code legt fundamentele voorwaarden voor een sluitende ketenaanpak van (h)erkennen en signaleren tot aan melden, toeleiden en handelen. Hierdoor wordt een systeemgerichte aanpak mogelijk
- Per sector moet worden bekeken op welke wijze de huidige protocollen aansluiten op de meldcode of als geheel nieuw traject wordt ingevoerd.
- Instellingen die de code invoeren, geven daarmee aan werk te willen maken van het terugdringen van huiselijk geweld en kindermishandeling en verplichten zich tot invoering van de code. De meldcode is daarmee een "plicht tot handelen".
- Instellingen die de meldcode hebben ingevoerd, zijn zelf verantwoordelijk voor het implementatietraject en moeten hiervoor structureel middelen vrijmaken. Om effectief met de meldcode te kunnen werken, moet de code op beleidsniveau worden ingevoerd en hebben individuele werkers ondersteuning nodig in de vorm van trainingen, casuïstiek en consultatie. Tevens moet worden gekeken naar bestaande verwijs- en toeleidingsprotocollen.
- Het werken met de meldcode vereist van organisaties zorgvuldig handelen. Al is er geen sprake van meldplicht: men verbindt zich wel.

1.3.1. Consequenties voor gemeenten en organisaties

Tijdens het overleg tussen gemeenten en VNG op 14 september 2010 is de taak van de centrumgemeenten als volgt samengevat:

- a. Het versterken van de rol van centrumgemeenten;
- b. Het omvormen van het Steunpunt Huiselijk Geweld naar een formeel meldpunt;
- c. Het realiseren van samenwerking tussen de Steunpunten Huiselijk Geweld en het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling;
- d. Afspraken maken met door gemeenten gesubsidieerde organisaties over invoering van de (een) meldcode.

Consequenties voor de samenwerking met de ketenpartners zijn:

1. Het invoeren van een implementatietraject meldcode.
2. Het maken van afspraken over het vrijmaken van structurele middelen voor ondersteuning van medewerkers, waaronder het trainen en scholen van professionals (nader uitgewerkt in het document handreiking voor het ontwikkelen van een scholingsplan).
3. Door het ondertekenen van de meldcode verplicht men zich tot het invoeren van de meldcode en daarmee de plicht tot handelen.
4. De noodzaak tot zorgvuldige registratie mede ten behoeve van de monitoren en het vaststellen van het effect van de genomen stappen en eventuele melding.
5. Toezien op het zorgvuldig registreren en waar nodig faciliteren en initiëren. Het verbeteren van de zorgstructuur en de samenwerkingsafspraken tussen organisaties.

De meldcode stelt nadrukkelijk dat bij voldoende eigen inspanningen een melding achterwege kan blijven. Het melden is in die zin een volgende stap, waardoor 'zwaardere', meer specifieke en systeemgerichte hulp kan worden ingezet. Voor de individuele professional en zijn cliënt kan dit

wenselijk zijn. De professional kan ook in het verdere proces een rol blijven vervullen. Hij dient minstens te controleren of de melding ook daadwerkelijk resultaat heeft. Dit vraagt expliciet om een zorgvuldige registratie binnen instellingen waardoor de werking van de meldcode en de aanpak van huiselijk geweld inzichtelijk worden. Verder dienen instellingen, zeker waar het gaat om cliëntsystemen, informatie te delen met andere partijen; binnen de mogelijkheden van de wettelijke kaders van de privacyregeling.

De meldcode als richtinggevend instrument draagt bij aan de kwaliteit van signaleren, handelen en melden. Meldingen komen op de juiste meldpunten binnen, de professional heeft een aantal stappen ondernomen alvorens een melding te doen en kan zodoende een meer betrouwbare en evenwichtige melding doen. De effectiviteit neemt toe wanneer in een vroeg stadium met de aanpak kan worden begonnen.

In het volgende hoofdstuk worden de consequenties voor gemeenten verder uitgewerkt in stappen. In hoofdstuk 2 worden de stappen voor organisaties verder uitgewerkt.

Hoofdstuk 2. Stappen voor invoering van de meldcode voor organisaties

3.1. Inleiding

Voor het signaleren en het zetten van de stappen is een goede implementatie van de code en een veilig werkklimaat noodzakelijk. Daarom werkt dit basismodel ook de verantwoordelijkheden van de organisaties uit. Deze afspraken zijn belangrijk voor een veilig werk- en meldklimaat en maken de professional duidelijk dat het handelen volgens de code geen individuele keuze is maar (door de overheid opgelegd) beleid.

Het is van belang dat organisaties de eigen zorgstructuur tegen het licht houden van de meldcode. Welke partijen/personen zijn van belang binnen en buiten de eigen organisatie? Zijn er sluitende samenwerkingsafspraken gemaakt? Zijn er nog witte vlekken?

Aandachtspunten voor organisaties:

- Het informeren van beroepskrachten en cliënten over de meldcode
- Het aanpassen van het organisatiebeleid en inbedding in bestaande zorgstructuur
- Het maken van afspraken over gegevensuitwisseling en privacy richtlijnen
- Registratie van meldingen en casussen
- Aanpassen van bestaande protocollen of deze vervangen
- Het trainen van personeel
- Het aanstellen van een aandachtsfunctionaris en het deelnemen aan het aandachtsfunctionarissen netwerk
- Zorgen voor aan juridische ondersteuning van het personeel
- Informatie aanleveren voor het digitale handelingsprotocol

3.2. Uitwerking van de aandachtspunten voor organisaties

1. Het informeren van beroepskrachten en cliënten over de meldcode

Professionals moeten op de hoogte worden gebracht wat de stappen zijn in de meldcode en wat dat betekent voor de interne werkprocedures. Ook cliënten dienen geïnformeerd te worden over de meldcode bijvoorbeeld door middel van een informatiefolder of bijvoorbeeld in de schoolgids.

2. Het aanpassen van het organisatiebeleid

De meldcode als instrument moet niet op zichzelf staan, maar onderdeel zijn van het bredere methodisch-inhoudelijke beleid. Als dit niet het geval is, dan blijft de code een momentopname, ontbreekt het aan continuïteit en zal de meldcode nooit worden geïntegreerd in de dagelijkse praktijk. Om die reden vraagt de implementatie om inbedding in de bestaande zorgstructuur. Verantwoordelijkheden, taken, rechten en plichten worden vastgelegd en gecommuniceerd binnen de organisatie. Hierdoor wordt duidelijk wat het antwoord is op vragen als: Wat zijn uw rechten en plichten als uw organisatie een melding wil doen? Kan uw organisatie anoniem een melding doen? Het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en vervolgens handelen, is complex. Veel hangt af van de (beroeps) houding van een professional en pas in de praktijk wordt duidelijk hoe een en ander uitpakt. Vaak spelen eigen opvattingen (normen en waarden) hierbij een rol, maar ook (voor)oordelen, eigen grenzen of angsten. Beleid kan de professional helpen om de meldcode te gebruiken en de juiste stappen te zetten.

3. Het maken van afspraken over gegevensuitwisseling en privacy

Een belangrijk element bij de invoering van de meldcode is de mogelijkheid voor ketenpartners om informatie uit te wisselen. Informatie-uitwisseling speelt vooral een rol bij de verwerking van uit screening van risicogroepen en bij het melden van signalen den de opvolging van dergelijke meldingen. Aandachtspunten zijn:

- Een systeem dat informatie-uitwisseling op een eenvoudige manier mogelijk maakt en er toe leidt dat alleen die informatie wordt uitgewisseld die noodzakelijk is
- Afspraken maken over informatie-uitwisseling tussen alle betrokken partners, afgestemd op hun taken
- Afspraken over hoe om te gaan met de privacy van cliënten, inzagerecht dossier

Op de site www.huiselijkgeweldenberoepsgeheim.nl is uitgebreide informatie te vinden voor professionals die met geheimhoudingsplicht te maken hebben. Daarnaast is op deze site de Digitale

Wegwijzer Huiselijk geweld, Kindermishandeling en Beroepsgeheim opgenomen die als hulpmiddel kan dienen om informatie te delen.

4. Registratie van meldingen en casussen

Elke organisatie dient jaarlijks een overzicht van casuïstiek/adviesvragen en meldingen bij te houden. Dit zou gebundeld kunnen worden bij het AMK, ASHG of CJG. Hier dienen lokale afspraken over gemaakt te worden. Het is belangrijk van te voren duidelijk met elkaar af te spreken wat er precies geregistreerd gaat worden om achteraf juiste vergelijkingen te kunnen maken. Ook het gebruik van SISA en de VIR binnen de stappen van de meldcode dient vastgelegd te worden.

5. Het trainen van personeel

Deskundigheidsbevordering van personeel vergt van een instelling verreweg de grootste inspanning en speelt een cruciale rol bij het effectief werken met de code. In hoofdzaak komt het neer op het inbedden van de code in het bestaande primaire proces en het zorg dragen voor voldoende deskundigheid onder personeel op het gebied van: het kunnen signaleren, het werken met de stappen van de meldcode, zorgen bespreekbaar kunnen maken en samenwerken. In de praktijk zal er een scholingsplan moeten worden gemaakt, omdat professionals structureel getraind moeten gaan worden. Daarnaast heeft het CED voor het onderwijs een quickscan ontwikkeld om te kijken hoe ver men is met het adequaat kunnen werken met de Rotterdamse Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. Wat is bekend over de meldcode? Zijn de verschillende stappen in de procedure beschreven? En is iedereen daarvan op de hoogte? Wat is er voor kennis binnen het team over kindermishandeling en huiselijk geweld? Is men toegerust om gesprekken aan te gaan met ouders en leerlingen over vermoedens? Zie voor meer informatie www.meldcodeopschool.nl.

Voor het ontwikkelen en opzetten van een (regionaal) scholingsplan is een aparte handreiking gemaakt door RAAK.

6. Het aanpassen van bestaande protocollen of het vervangen van protocollen

Het is van belang dat bestaande protocollen getoetst worden om te kijken of zij aan de stappen van de meldcode voldoen en vervolgens indien nodig aangepast worden. Voor verschillende doelgroepen (in eerste instantie kinderopvang, peuterspeelzalen, gastouderbureaus's, basisonderwijs, voortgezet onderwijs, speciaal onderwijs) is door JSO, expertisecentrum voor Jeugd, Samenleving en Opvoeding de wettelijke basis meldcode omgeschreven tot een sectorspecifieke meldcode, die het protocol Kindermishandeling vervangt. Indien er binnen andere branches behoefte is aan een branchegerichte meldcode, kan dit worden gemeld bij meldcode@jso.nl.

7. Het aanstellen van een aandachtsfunctionaris en het deelnemen aan enkele aandachtsfunctionarissen netwerk.

Een belangrijke voorwaarde om er voor te zorgen dat medewerkers kunnen werken met de meldcode is dat de organisatie de invoering faciliteert. Hiervoor is het noodzakelijk dat er een verantwoordelijk persoon is die de invoering implementeert en fungeert als aandachtsfunctionaris binnen en buiten de organisatie. Elke organisatie met meer dan 20 personeelsleden zou een aandachtsfunctionaris moeten aanstellen die 2 tot 4 keer per jaar deelneemt aan het multidisciplinaire netwerk. Specifieke verantwoordelijkheden van de aandachtsfunctionaris kindermishandeling zijn te vinden in de bijlage.

8. Juridische ondersteuning

Instellingen moeten zorgen voor voldoende juridische ondersteuning voor hun personeel. Dit is nodig in gevallen dat een cliënt aangifte doet wegens het doorbreken van de geheimhoudingsplicht of het beroepsgeheim, of als een zaak strafrechtelijke gevolgen heeft. Het gebruik van de meldcode vraagt nog om jurisprudentie. Voor vragen over privacy en het werken met de meldcode kan met terecht bij de helpdesk privacy van het Ministerie van Justitie, telefoon: (070) 370 45 69 of privacyhelpdesk@minjus.nl of het servicepunt trainingen huiselijk geweld en kindermishandeling.

9. Informatie aanleveren voor het digitale handelingsprotocol

Indien het digitale handelingsprotocol operationeel wordt, zal van organisaties gevraagd worden een bijdrage te leveren in de vorm van informatie en protocollen voor verwerking in het digitale handelingsprotocol. Te denken valt ook aan de link naar een sociale kaart van het hulp- en ondersteuningsaanbod.